

Vi tror på folkbildning

Samhällsstödet till studieförbunden har under många år sjunkit. Speciellt har kommunerna dramatiskt minskat sitt stöd. Genom höjda deltagaravgifter, minskad administration och ökad andel ideellt arbete har studieförbunden ändå ”hakat sig fram” och på något märkligt sätt lyckats bibehålla en stor del av sin verksamhet.

Studieförbundens ekonomiska problem har dock successivt blivit allt större, vilket medfört att de i många kommuner har svårt att upprätthålla en fysisk närvaro i form av verksamhetslokaler och expeditioner. Detta har i sin tur använts som argument mot dem av bl.a. lokala beslutsfattare. Tala om ond cirkel! Vi vill hellre prata om goda cirklar.

Du kanske frågar dig om det överhuvudtaget har någon betydelse om studieförbunden finns eller inte? Som svar på det påstår vi att de idag fyller fyra väsentliga funktioner:

1. De upprätthåller någon slags infrastruktur i förenings- och folkrörelselivet. Massor av cirklar varje år är internutbildning i politiska och fackliga organisationer, inom idrotts-, nykterhets- och handikapprörelserna, inom de stora pensionärsorganisationerna, i fritidsrörelser, inom invandrarorganisationer samt inom olika religiösa föreningar och samfund.
2. De arrangerar ett stort antal studiecirklar varje år, direkt ritade till den kunskapsförande allmänheten i konsthantverk, språk, data mm. Studieförbunden står för en stor fritidssektor för vuxna och bara i Västra Götaland deltar mellan 50.000 och 100.000 människor i denna verksamhet varje dag. Någon har sagt att detta har samma sociala betydelse som den brittiska PUB-kulturen. Mycket större, hävdar vi, och dessutom utan en drog som bärande ingrediens.
3. De är den i särklass största kulturarrangören i regionen. Ca 35.000 årliga kulturaktiviteter genomförs i Västra Götaland, med ca 1,5 miljon deltagare. Många av dessa föreställningar och utställningar är i liten skala och oftast inte kommersiellt lönsamma. De skulle inte äga rum utan studieförbundens engagemang.
4. De tar sig an grupper med särskilda problem. Det gäller fysiskt och psykiskt handikappade, invandrare och andra minoritetsgrupper. För dessa grupper kan man i Västra Götaland uppskatta antalet årliga cirklar till mellan 15.000 och 20.000.

Det är kanske ofrånkomligt att snabba samhällsförändringar, europeisk anpassning och nya studie- och fritidsvanor kräver offer. Vi vill i detta inlägg ställa frågan om vi, det svenska samhället, är beredda att låta stora delar av den svenska folkbildningen bli ett av dessa offer.

Vår fria och frivilliga folkbildning har under mer än ett sekel varit en av hörnstenarna i demokratibygget. Hundratusentals kvinnor och män har fått sin föreningsutbildning i studieförbunden och miljontals människor har deltagit i cirklar för att höja bristfälliga baskunskaper eller för att utveckla färdigheter av olika slag. Dessutom har kulturarrangören ”studieförbunden” varit en viktig utjämnande faktor i ett kulturliv som annars riskerat att tippa över till en alltför kommersiell inriktning.

Vi menar att den svenska folkbildningen i stort sett klarat av att anpassa sig efter de skiftande förutsättningar som samhällsutvecklingen skapat och i olika skeenden spelat en väsentlig roll i utvecklingen och försvarandet av demokratin. Kanske är detta en av förklaringarna till att vi i Sverige framgångsrikt försvarat oss mot angrepp från totalitära och antidemokratiska krafter. Folkbildningen behövs även i fortsättningen för att vi ska klara av denna uppgift. Den svenska folkrörelsemodellen ger en stabil grund och studieförbunden är en viktig del av detta demokratifundament.

Men, säger du, visst sysslar studieförbunden med en väldig massa konstiga saker, vinprovning, målning av pottor, stavgång och Gud vet allt. Kanske är det så men vi påstår att det förekommer väldigt lite ”missbruk” inom studieförbundsvärlden och att merparten av cirklarna och kulturprogrammen är viktiga och spelar en stor roll för sina deltagare.

Men visst kan väl folk i 2000-talets Sverige betala de kronor det kostar att delta i en cirkel eller att ta del av ett kulturarrangemang? Inte ska väl samhället behöva skjuta till pengar också? Tyvärr är det så, att en kostnad på ett par tusenlappar för många är över marginalen och samhällets lilla med viktiga stöd kan vara helt avgörande.

Hur stort är stödet då? Statens, landstingens och kommunernas årliga stöd till studieförbunden motsvarar ungefär vad den svenska börsen omsätter på två-tre timmar, dvs runt 1,5 – 2 miljarder kronor. Slår vi ut detta per vuxen medborgare så hamnar vi någonstans på 250-300 kr per år. En billig, mycket billig, samhällelig kostnad för en gigantisk verksamhet.

Har vi råd att avstå denna kostnad? Kan vi avvara den svenska folkbildningen utan att detta skadar den demokratiska utvecklingen? Vi inom folkbildningen i Västsverige vet att de kommunala ekonomierna är hårt ansträngda, men vi vill ändå vädja till kommunerna i regionen att värna det lilla, men ack så viktiga, stödet till folkbildningsorganisationerna.

Ann-Louise Friberg
Ordförande Västra Götalands Bildningsförbund

Bosse Ljungkvist
Länsbildningskonsulent